

παντός, πράγμα τὸ ὁποῖον δὲν συμβαίνει εἰς ἄλλας ἑλληνικὰς χώρας, ἐν ὁμοίῳ τοῦλάχιστον μέτρῳ, παρὰ μόνον ἴσως εἰς τὴν Θεσσαλονίκην. Ἀπὸ τὰς ἐπαρχίας, οἱ ἄνθρωποι τῶν Γραμμάτων κατασταλάζουν εἰς τὰς Ἀθήνας. Οἱ Κρήτες μένουν εἰς τὴν Κρήτην των, ὅπως ὁ κ. Ἰωάννης Μουρέλλος.

Ἡ σύντομος αὕτη ὁμιλία ὡς θεωρηθῇ ὡς ἀπότισις φόρου τιμῆς πρὸς ἓνα διακεκριμένον συνάδελφόν μου, ἀλλὰ καὶ ὡς χαιρετισμός τῆς Ἀκαδημίας πρὸς τὸν ἄνδρα, ἐπὶ τῇ συμπληρώσει μιᾶς ἐργώδους, γονίμου καὶ πατριωτικῆς τριακονταπενταετίας.

Ὁ Στυλ. Ἐμ. Λυκούδης παρουσιάζει τὸ κάτωθι ἔντυπον λέγων τὰ ἑξῆς:

Ἔχω τὴν τιμὴν νὰ καταθέσω τευχίδιον δημοσιευθὲν ὑπὸ τοῦ πλοιάρχου τοῦ Β. Ν. κ. Ἀλεξ. Χρυσάνθη ὑπὸ τὸν τίτλον: «Γεωδευτικά πεπραγμένα τῆς ὑδρογραφικῆς ὑπηρεσίας Β. Ν. κατὰ τὸ 1939 καὶ γενικὰ ἐξαγόμενα τοῦ μαγνητικοῦ σταθμοῦ Δεκελείας μέχρι τοῦ 1940, ὡς ταῦτα ἀνεκοινώθησαν εἰς τὴν Γεωδευτικὴν καὶ Γεωγραφικὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Κράτους».

Εἰς τὰς 7 μόνον σελίδας του καὶ εἰς τοὺς 12 μετ' ἀριθμητικῶν ἐξαγομένων καὶ γραφικῶν παραστάσεων πίνακάς του, ὁ εἰδικὸς μελετητὴς θέλει εὔρει ἀνάγλυφον ἐν τῶν σοβαρωτέρων ἔργων, μεταξὺ τῶν ὧσων ἡ ναυτικὴ αὕτη ὑπηρεσία ἐπιτελεῖ.

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΙΣ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟΥ

ΟΡΟΛΟΓΙΑ.—Ἑρμηνεῖα φυσιογνωστικῶν ὄρων*, ὑπὸ *Μιχαὴλ Στεφανίδου*.

1.

Ὁ φιλόσοφος Ἐμπεδοκλῆς ὠνόμασε ποιητικῶς τὰ μῆλα *ὑπέρφλοια*:

«Οὐνεκεν ὀψίγονοί τε σίδαι καὶ ὑπέρφλοια μῆλα» (Vorsokr. Diels II. 195,80).

Τὸ νόημα τοῦ κοσμητικοῦ τούτου ἐπιθέτου: *ὑπέρφλοια* ὑπῆρξεν ὑποκείμενον συζήτησεως ἤδη ἀπὸ τῆς ἀρχαιότητος.

Ὁ Πλούταρχος εἰς τὰ «Συμποσιακῶν προβλήματα» (V. 8. 2, p. 683 D) διαπορεῖ κατὰ τίνα διάνοιαν ὁ σοφὸς Ἐμπεδοκλῆς εἶπε τὰ μῆλα *ὑπέρφλοια*. Οἱ δὲ παρατυχόντες εἰς τὸ συμπόσιον γραμματικοὶ ἔδωσαν τὴν ἐξήγησιν, ὅτι τὸ ἀκμάζειν καὶ τεθελέναι λέγεται ὑπὸ τῶν ποιητῶν φλοῖειν, καὶ κατὰ συνέπειαν τὸ ἐπίθετον *ὑπέρφλοιοι* δηλοῖ τὴν διατηρουμένην εἰς τὸ μῆλον χλωρότητα καὶ τὸ θαλερόν. Ἄλλος δὲ τοῦ συμποσίου συνδαιτυμὼν ἐξέφερε τὴν γνώμην, ὅτι ὠνόμασεν ὁ Ἐμπεδοκλῆς οὕτω τὸ μῆλον, ὡς ἔχον τὸν φλοῖον ἔσωθεν κολλώδη καὶ λιπαρόν.

* MICH. STEPHANIDES.—Explication des termes physiques.

Κατὰ ταῦτα δέ, καὶ ὁ τελευταῖος ἐκδότης τῶν ἀποσπασμάτων τοῦ Ἐμπεδοκλέους Diels μεταφράζει τὸ ὑπέρφλοιοι: *übersaftig*, τ. ἔ. *υπέρχυμον*. Ὑποθέτω δέ, ὅτι εἰς τὴν ἐρμηνείαν ταύτην συνετέλεσε καὶ τὸ τοῦ Αἰσχύλου (Ἀγαμ. 1416) «Μήλων φλεόντων εὐπόκοις νομεύμασιν», ἐνθα τὸ φλεόντων (παρὰ τὸ φλέω) σημαίνει: τὸ ἄφθονον καὶ κατὰμεστον. Ἐντεῦθεν δὲ καὶ διορθοῦσιν τινες τὸ Ἐμπεδοκλείου ὑπέρφλοιοι εἰς ὑπέρφλοον.

Νομίζω, ὅτι οὕτε ἡ ὡς ἀνωτέρω ἐρμηνεία οὕτε ἡ διόρθωσις ἀνταποκρίνονται πρὸς *ξεχωριστὴν* τοῦ μήλου ιδιότητα, ὁ δὲ Ἐμπεδοκλῆς ἦτο ὅχι μόνον λεπτολόγος παρατηρητής, ἀλλὰ καὶ κατ' ἐξοχὴν κυριολεκτικός. Καὶ ἡ ξεχωριστὴ ιδιότης τοῦ μήλου εἶναι, ὅτι μετὰξὺ ὅλων τῶν ὁμοίων του καρπῶν τὸ μῆλον μόνον ἔχει τὸν φλοῖον λεῖον καὶ δυνατὸν ὡς ξυλῶδους ὕφης, ὥστε καὶ δυσκόλως νὰ τρώγεται ἀκαθάριστον. Ἄρα εἶπε τὸ μῆλον ὁ Ἐμπεδοκλῆς ἀπλῶς καὶ κυριολεκτικῶς: ὑπέρφλοιοι, τ. ἔ. *über-rindig* καὶ ὅχι *übersaftig*.

2.

Εἰς τὸν Ἡσύχιον (ἐκδ. Schmidt) φέρεται ἡ γλῶσσα: «Ἀείνη· δένδρον μεγάφορον, τὸ δὲ αὐτὸ καὶ δεῖνες».

Τὸ χωρίον ἐθεωρήθη ὑποπτον, καθὼς καὶ αἱ τρεῖς ἄλλαι γλῶσσαι τοῦ αὐτοῦ Ἡσυχίου, αἱ ἐξῆς: «ἀηνά· δένδρα μικρὰ ἀκαρπα» ἢ «αἰηνά· τὰ μικρὰ τῶν δένδρων» καὶ «δηναιά· ἀχρεῖα καὶ ἄφορα δένδρα», αἱ λέγουσαι τὰ ἀντίθετα τοῦ ἀνωτέρω: ἀείνη δένδρον μεγάφορον.

Πρὸς τὴν κριτικὴν ἐπιστάσιαν τοῦ χωρίου τούτου ἀνάγκη νὰ προτάξωμεν τὰ ἐξῆς:

α) Κατὰ τὸν Θεόφραστον (Ἱστορ. φυτ. VIII. 4. 4. VII. 4, 1 κλπ.) ἡ ἀνθησις καὶ ἡ βλάστησις καὶ ἡ καρποφορία εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς πλημμυρίδος τῆς φυτικῆς ὑγρότητος, τ. ἔ. τῆς ἀναπιδύσεως ἢ ἀπορροῆς ἢ ἀποχύσεως τῶν φυτικῶν χυμῶν. Ἐντεῦθεν δὲ καὶ ἡ νῦν φουσκοδενδριὰ ἐλέγετο ἐποίδησις, ἀλλὰ καὶ κῦμα (ὁρμή, κύημα): «Πᾶν γὰρ δὴ δένδρον (λέγει ὁ Θεόφρ., Ἱστ. φυτ. III 5, 1) ὅταν βλαστήσῃ λοπᾶ... μετὰ δὲ ταῦτα ἐπιβάλλεται πάλιν ἄλλος βλαστός... ἴσως γὰρ ἐξ ἡ ἐπτά τὸ πλεῖστον... ἔστι ὥσπερ κήσις φυλλική, μετὰξὺ πίπτουσα τῆς ἐξ ἀρχῆς ἐποιδήσεως καὶ τῆς φυλλικῆς βλαστήσεως». Ἐντεῦθεν δὲ καὶ σήμερον ὅχι μόνον λέγεται τὸ ἐφτάκοιλον ἢ ἐφτάκυμον (τῶν «μαιομένων») κυρίως ἀμπέλων, ὡς λέγει ὁ Θεόφραστος, Ἱστορ. φυτ. 1.10.3), ἀλλὰ καὶ ἡ ἄφθονος καρποφορία καὶ ἡ ὑλομανῆς βλάστησις ἀποκαλοῦνται κοινῶς: *κυμάτισμα*¹.

β) Πρὸς τοὺς ἀνωτέρω φυτολογικοὺς ὅρους δυνάμεθα βεβαίως νὰ θεωρήσωμεν συνώνυμον ἄφ' ἐνὸς μὲν τὸ ἀεῖνος, ἥτοι τὸ ἀένανος, τὸ δηλοῦν τὸ ἀεὶ-νέειν, τ. ἔ. τὸ

¹ Ἰδὲ ἐμὸν ἄρθρον ἐν *Ἀθηνᾶ*, 40, 1928, σ. 192.

ἀεὶ τρέχον καὶ ἀναβρύον, καὶ ἀφ' ἐτέρου τὸ δεῖνες, τὸ σημαῖνον ἀλλεπαλλήλους κυματοειδεῖς κινήσεις, τ. ἔ. ἀνακυκλώσεις καὶ συστροφάς.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἔπεται, ὅτι καλῶς ἡ γλῶσσα τοῦ Ἑσυχίου ὀνομάζει ἀεῖνον τὸ μεγάφορον, τ. ἔ. τὸ πολύκυμον ἢ πολύφορον δένδρον. Προτιμῶ δ' ὅμως νὰ διορθώσω τό: *ἀεῖνη* εἰς *δεῖνη*, καθόσον τὸ μὲν δεῖνη εἶναι πλησιέστερον πρὸς τὴν διαδοχικὴν φυτικὴν ἐποίδησιν, ἐνῶ τὸ ἀέναιος σημαίνει κυρίως τὸ ἀειθαλές. Ὑποπτεύω δέ, ὅτι αἱ ἀντιφατικαὶ ὡς ἀνωτέρω γλῶσσαι τοῦ Ἑσυχίου προήλθον ἐκ τῆς συγχύσεως τοῦ δεῖνη (δίνη) = ἡ τῶν φυτῶν ἐποίδησις, καὶ ἄρα ἡ μεγάλη καρποφορία, καὶ δεῖνη (παρὰ τὸ δεινός) = τὰ ἀχρεῖα καὶ ἄφορα δένδρα.

3.

Εἰς τὸν αὐτὸν Ἑσυχίον ἀπαντῶμεν τὴν ἐξῆς ὡς ἀνεξήγητον θεωρουμένην γλῶσσαν:

«Κυνόρχιας· βόλου ὄνομα».

Ἔτερος κῶδιξ δίδει τὴν γραφὴν: «κυνόρχιας· βώλου ὄνος».

Ἐὰν ὑπ' ὅψιν λάβωμεν τὰ ἐξῆς:

α) Ὅτι ὄνος ἐκαλεῖτο εἰς τὴν ἀρχαίαν Ζωολογίαν καὶ εἶδος ἀπτέρου ἀκρίδος, ἥτοι τὸ φαιοπράσινον ἀκρίδιον, ὅπερ εἶναι ἡ ἄπτερος ἀκόμη μορφή τῆς κοινῆς ἀκρίδος.

β) Ὅτι ἡ ἄπτερος αὕτη ἀκρις παραμένει, ἕως οὗτο συμπληρωθῇ ἡ ἀνάπτυξις τῆς, ἐντὸς τῶν βόλων, τ. ἔ. ἐντὸς τῆς ἀργιλλώδους γῆς ἢ τοῦ πηλοῦ, καὶ:

γ) Ὅτι ἡ ἄπτερος βολοδίαίτος ἀκρις ἀποκαλεῖται ἐν Λέσβῳ: βολάκριθας (λέξις βεβαιουῦσα τὸ ἀμφισβητούμενον ἀρχαῖον: βολακρία¹), συμπεραίνομεν ἀδιστάκτως, ὅτι ὁ κυνόρχιας τοῦ Ἑσυχίου εἶναι ἡ βολακρία, ἥτοι ὁ νῦν βολάκριθας, καὶ κατὰ συνέπειαν ἡ δευτέρα γραφή: «κυνόρχιας· βόλου ὄνος» εἶναι ἡ ὀρθή.

Εἰς τὴν ἐρμηνείαν ταύτην τοῦ ἥσυχιανοῦ κυνορχίου μὲ ἔφερον ἡ δημώδης λέξις: κυνιχόχωμα, διὰ τῆς ὁποίας ὀνομάζεται ἐνιαχοῦ τὸ χῶμα, τ. ἔ. ὁ βόλος, ἐντὸς τοῦ ὁποίου παραμένει ὁ βολάκριθας, καὶ εἶναι ἀναμφιβόλως ἡ λέξις: κυνιχόχωμα παραφθορά τοῦ: κυνορχόχωμα, ἐπικυροῦσα τελείως τὴν ἀνωτέρω γλῶσσαν τοῦ Ἑσυχίου.

Ὑποθέτω δὲ συνάμα, ὅτι θὰ ὑπῆρχε καὶ δεύτερόν τι λῆμμα τοῦ Ἑσυχίου μὲ τὴν ἐξήγησιν: βόλου ὄνομα, λῆμμα ἀνάλογον πρὸς τὸ δημῶδες κυνιχόχωμα, πιθανῶς τὸ παρὰ Θεογνώστῳ φερόμενον (Ἑσυχ. Schmidt, σ. 555): κυνωτός, ὅθεν ἡ ταυτόχρονος παράδοσις τῶν λέξεων: ὄνομα καὶ ὄνος.

4.

Εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ κ. Πετροπούλου ἔκδοσιν τῶν παπύρων P. S. A. (παπύρων ἀρχαιολ. ἐταιρ. Ἀθηνῶν) φέρεται (σ. 152, 14-15):

¹ Ἴδὲ ἐμὸν ἄρθρον ἐν *Λεξικογραφικῷ Ἀρχεῖῳ*, 5, 1918, σ. 70-72.

«Διονυσίου ἀμπελῶνος κεραμίων ἀρσινοϊτικῶν ἐξήκοντα ἐξ ἐν χύματι τοῦ αὐτοῦ ἀμπελῶνος».

Ὁ ἐκδότης ἐρμηνεύων τὴν λέξιν χῦμα, γράφει (σ. 158): «Χῦμα φαίνεται ὅτι σημαίνει ὅ,τι περίπου καὶ τὸ μέτρησις. Γίνεται δὲ χρῆσις τοῦ χύματος ἐπὶ ὑγρῶν, ἐνῶ τοῦ μέτρησις γίνεται χρῆσις ἐπὶ σιτηρῶν. Κατ' ἀκολουθίαν «ἐν χύματι τοῦ αὐτοῦ ἀμπελῶνος» θὰ σημαίνει «διὰ μετρήματος» ἢ «μὲ μέτρον τοῦ αὐτοῦ ἀμπελῶνος», ὅπως δηλ. εἴθισται νὰ μετρώσιν ἐν τῷ ἀμπελῶνι τούτῳ καὶ οὐχὶ ἄλλως (δηλ. ἀπατηλῶς)».

Ἀλλὰ τὸ χῦμα δὲν δύναται νὰ σημαίνει παρ' ὅ,τι σημαίνει πανταχοῦ καὶ πάντοτε ἡ λέξις χῦμα δηλ. ρεῖθρον, ρεῦμα, ὑγρόν, καὶ ἐνταῦθα εἰς τοὺς παπύρους τὸ χῦμα δηλοῖ τὸ γλεῦκος (χῦμα κατ' ἐξοχὴν ὡς ἄμεσον ἐκ τῆς σταφυλῆς χυμὸν) ἐκ τῶν σταφυλῶν τοῦ ἀμπελῶνος τοῦ Διονυσίου, τοῦ ὁποῦ χύματος ἦτοι γλεύκους ζητοῦνται 66 κεράμια ἀρσινοϊτικά, μὲ τὴν παράκλησιν τὸ χῦμα νὰ εἶναι τοῦ αὐτοῦ ἀμπελῶνος καὶ ὅχι ἐξ ἄλλου ἀμπελῶνος. Τὸ δὲ καὶ ἀλλαχοῦ ἀπαντῶν: «χῦμα δίκαιον» σημαίνει χῦμα γνήσιον, χῦμα κατὰ τὴν συμφωνίαν, ἢ καλομετρημένον, μετρημένον, ἐννοεῖται, μὲ τὸ σύνηθες μέτρον, τὸ ὅποῖον ἐνταῦθα εἶναι τὸ κεράμιον τὸ ἀρσινοϊτικόν.

5.

Εἰς τὴν αὐτὴν ἐκδοσιν τῶν αὐτῶν παπύρων φέρεται (σελ. 2):

«Ἀμύντας Ζήνωνι χαίρειν. Παρεγενήθη πρὸς ἡμᾶς ὁ κοιλουργὸς ἀξιῶν ἀπολογεῖσθαι».

Πρόκειται περὶ τοῦ ἐργάτου τοῦ ἀγροκτήματος τοῦ διοικητοῦ Ἀπολλωνίου, ἐργάτου ὡς λέγει, κοιλουργοῦ, ἀπολυθέντος τῆς ὑπηρεσίας, διὰ τὸν ὅποῖον ὁ Ἀμύντας προϊστάμενος τοῦ προσωπικοῦ τοῦ ἀγροκτήματος, παρακαλεῖ τὸν ἐπιστάτην Ζήνωνα νὰ τὸν δεχθῇ πρὸς ἀπολογία.

Ὁ ἐκδότης (σ. 4) νομίζει, ὅτι ἡ ἀνωτέρω λέξις κοιλουργός, μὴ ἀπαντῶσα οὔτε ἐν τοῖς παπύροις, οὔτε ἀλλαχοῦ, σημαίνει τὸν ἀγγειοπλάστην, διότι ὑποθέτει, ὅτι κοῖλον καὶ κοῖλα ἐκαλεῖτο πᾶν τὸ σχετιζόμενον μὲ κοιλότητα καὶ ἄρα καὶ τὸ δυνάμενον νὰ περιλάβῃ τι ἐν ἑαυτῷ, ἦτοι τὸ ἀγγεῖον, καὶ ὅτι κατὰ συνέπειαν ὁ ἀποβληθεὶς ἐργάτης ἦτο κεραμουργὸς εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Ἀπολλωνίου.

Ἐν πρώτοις, ἡ ἐρμηνεία αὕτη τοῦ κοῖλου δὲν εἶναι δυνατόν νὰ εἶναι ἀληθής. Οὔτε ἐσήμαινέ ποτε ἡ λέξις κοῖλον οὐσιαστικῶς τὸ ἀγγεῖον, οὔτε εἰς τοὺς παπύρους ὀνομάζεται ἄλλως τὸ ἀγγεῖον ἀπὸ κεράμιον. Ἐπειτα δέ, κεραμουργεῖα δὲν ὑπῆρχον εἰς τὴν Μέμφιν, ἐνθα ἐπιπροσθέτως ὁ ἐργάτης ἤθελε νὰ ἐργασθῇ, οὔτε δὲ εἶναι ὀρθὸν νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι εἶχεν ὁ Ἀπολλώνιος ιδιόκτητον κεραμουργεῖον ὡς τι παράρτημα τοῦ ἀγροκτήματος.

Ἄλλ' εἶναι βεβαίως ταῦτα πάντα περιττά, διότι ἔχομεν ἐξ ἄλλων παπύρων (ιδ. σελ. 88) τὸν ὄρον: «κοιλαινῶ» καὶ «ποιοῦμαι κοίλην ἡμέραν» σημαίνοντα ὅ,τι σημαίνει ἡ λέξις κοῖλος εἰς τὰς φράσεις κοῖλος μὴν = μὴν ἐλλιπὴς 29 ἡμερῶν καὶ κοῖλος χρυσὸς = ὁ ἄργυρος (οἶονεῖ ὑπόχρυσος) καὶ ὅ,τι σημαίνει τὸ ἀρχαῖον κοιλαινῶ, ἥτοι καθιστῶ τι ἀπὸ πληθὺς κοῖλον, ἄρα κενόν, ἥτοι ἐστερημένον οὐσίας, ἄρα πτωχόν, εἰδικῶς δέ, εἰς τοὺς παπύρους «ποιοῦμαι κοίλην ἡμέραν» σημαίνει: κάμνω τὴν ἡμέραν τῆς πληρωμῆς (τῆς ἀποτίσεως) κοίλην, τ. ἔ. ἀπλήρωτον—καθυστερῶ τὴν ἀπόδοσιν συναφθέντος δανείου. Ἐντεῦθεν δ' ἔπεται, ὅτι καὶ τὸ κοιλουργὸς σημαίνει τὸν κοίλοποιόν, καὶ ὁ ἐν λόγῳ ἐργάτης δὲν ἦτο ἀγγειοπλάστης ἀλλὰ τις βεβαίως ἀμπελουργός, ἐκδιωχθεὶς διὰ τὴν καθυστέρησιν τῆς ἀποδόσεως τοῦ παρὰ τοῦ κυρίου του ληφθέντος δανείου, ὁ δὲ Ἀμύντας παρακαλεῖ τὸν Ζήνωνα νὰ δεχθῇ τὸν ἐκδιωχθέντα πρὸς ἀπολογία.

R É S U M É

L'auteur donne l'explication de l'adjectif ὑπέρφλοιος, attribué par Empédocle à la pomme, et des gloses αἰνῆ et κυνόρχιας d'Hesychius, ainsi que le sens du terme κοιλουργός, pour la première fois rencontré dans les papyrus de la Société d'Athènes (P. S. A.), et du mot χῦμα des mêmes papyrus.

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΙΣ ΑΝΤΕΠΙΣΤΕΛΛΟΝΤΟΣ ΜΕΛΟΥΣ

ΓΕΩΛΟΓΙΑ.—*Neue Vorkommen von Perm in Attika**, von *Carl Renz* und *Gasp. Mistardis*. Ἀνεκοινώθη ὑπὸ κ. Carl Renz.

Das über den Kithaeron-Parnes-Beletsi-Mavrinosazug und Salamis verbreitete Jungpaläozoikum Attikas wurde erstmals im Jahre 1906 von C. Renz am Beletsi festgestellt¹.

Es handelte sich dabei zunächst um foraminiferenführendes Oberkarbon und um den Fund eines Ammoniten-*Pericleites atticus* Renz (nov. gen. Renz)-, dessen Muttergestein ein schwarzer, später als permisch erwiesener Kalk ist², wenn auch seine genauere Horizontbestimmung innerhalb der Permgliederung noch aussteht.

Das Alter des dunklen permischen Kalkverbandes wurde jedoch im

* ΚΑΡΟΛΟΥ ΡΕΝΤΣ καὶ ΓΑΣΠ. ΜΙΣΤΑΡΔΗ.—Νέαι ἐμφανίσεις περμιῶν ἐν Ἀττικῇ.

¹ Siehe Literaturverzeichnis am Schluss der Arbeit.

² Vergl. hierzu auch O. H. Schindewolf — Zur Kenntnis von *Pericleites* Renz und verwandter paläozoischer Ammoniten. Jahrb. Preuss. Geolog. Landesanst. 1938, Bd. 59, S. 423-455.